

NOTA DE FUNDAMENTARE

la proiectul Ordinului viceprim-ministrului, ministrului infrastructurii și dezvoltării regionale cu privire la aprobarea mărimii tarifelor pentru serviciile de navigație aeriană pentru anul 2025

1. Denumirea sau numele autorului și, după caz, a/al participanților la elaborarea proiectului actului normativ
Proiectul Ordinului viceprim-ministrului, ministrului infrastructurii și dezvoltării regionale cu privire la aprobarea mărimii tarifelor pentru serviciile de navigație aeriană pentru anul 2025 a fost elaborat de Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale (<i>MIDR</i>) cu suportul Autorității Aeronautice Civile (<i>AAC</i>).
2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului actului normativ
2.1. Temeiul legal sau, după caz, sursa proiectului actului normativ
<p>Prezentul proiect este elaborat în scopul executării prevederilor Acordului multilateral privind tarifele de rută aeriană, Hotărârii Parlamentului nr. 97/1994 privind aderarea Republicii Moldova la unele acte internaționale referitoare la aviația civilă internațională, în temeiul art. 40 alin.(5) din Codul aerian al Republicii Moldova nr. 301/2017, pct. 6 subpct .1) din Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 690/2017, Hotărârea Guvernului nr. 476/2016 cu privire la aprobarea Metodologiei privind baza de calcul și aprobare a taxelor pentru serviciile aeroportuare și de navigație aeriană, precum și întru asigurarea recuperării complete a cheltuielilor legate de furnizarea serviciilor de navigație aeriană, precum și în baza cerințelor documentelor Organizației Aviației Civile Internaționale (<i>OACI</i>) Doc. 9082 „Politică OACI în domeniul taxelor aeroportuare și pentru serviciile de navigație aeriană” și Doc. OACI 9161 “Manualul privind Economia Serviciilor de Navigație Aeriană”.</p> <p>Proiectul de Ordin prevede stabilirea tarifelor în următoarele mărimi:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ <u>pentru serviciile de navigație aeriană de rută</u> „en-route” în mărime de 4209,98 lei/unitate deservită (SU) sau echivalentul în 219,16 EUR/SU;➤ <u>pentru serviciile de navigație aeriană terminală</u> în mărime de 7,11 EURO/MTOW. <p>Proiectul este elaborat în baza Deciziei nr. 24/180 din 28.11.2024 al Comisiei Lărgite EUROCONTROL, cu <i>privire la aprobarea tarifelor pentru serviciile de navigație aeriană de rută pentru anul 2025 a statelor membre.</i></p> <p>Conform deciziei nominalizate tariful unitar global pentru Republica Moldova a fost aprobat în mărime de 219,27 EUR/unitate de serviciu (SU), din care mărimea tarifului unitar național 219,16 EUR/SU și taxa administrativă EUROCONTROL pentru anul 2025 - 0,11 EUR/SU. Tariful unitar administrativ regional constituie o remunerare a costurilor suportate de EUROCONTROL la operarea Sistemului de tarife de rută.</p>

Proiectul mărimii tarifelor de formare a bazei de cost a tarifelor la serviciile de navigație aeriană pentru anul 2025 propuse spre examinare, a fost elaborat reieșind din indicii economici-financiari înregistrați de Î.S. „MoldATSA”.

2.2. Descrierea situației actuale și a problemelor care impun intervenția, inclusiv a cadrului normativ aplicabil și a deficiențelor/lacunelor normative

În conformitate cu actele prezentate de Î.S. „MoldATSA” către Direcția supraveghere economică și management financiar din cadrul AAC, a fost examinat proiectul bazei de cost a tarifelor pentru serviciile de navigație aeriană pentru anul 2025, cu următoarele tarife stabilite:

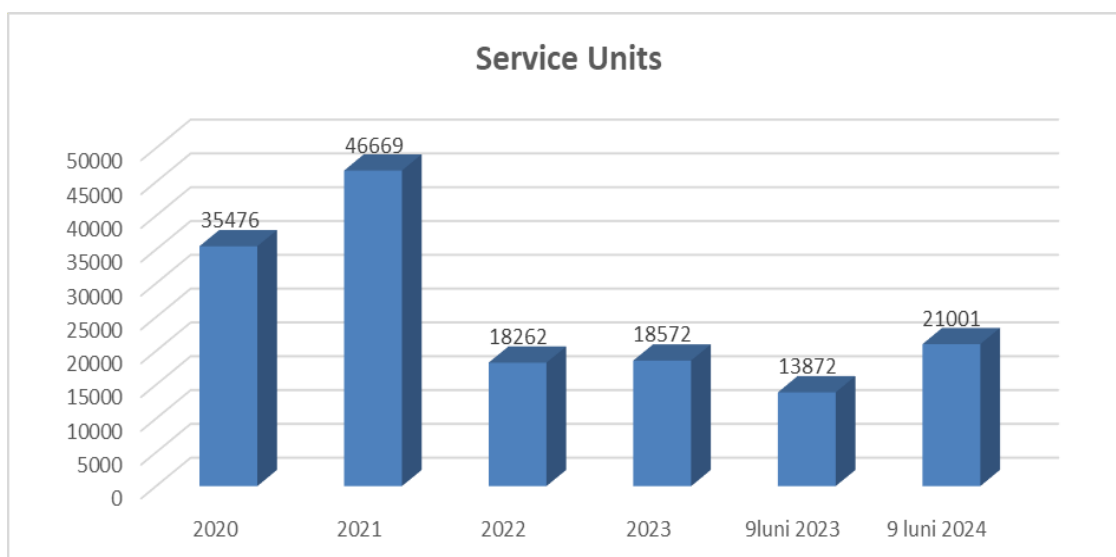
➤ pentru serviciile de navigație aeriană de rută în mărime de 4209,98 lei/unități deservite SU sau cu 139,93 lei mai puțin ca în anul 2024;

➤ pentru serviciile de navigație aeriană terminală în mărime 7,11 EURO/MTOW (*maximum takeoff weight - greutatea maximă de decolare*) - sau cu 0,71 Euro mai mult ca în anul 2024.

Conform datelor prezentate de AAC cu referire la evoluția indicatorilor cantitativi care determină baza de cost a tarifelor la serviciile de navigație (SU, MTOW) realizați pe parcursul a 9 luni ale anului 2024 comparativ cu perioada similară a anului 2023 s-a constatat o creștere a unităților deservite (SU) și creștere a MTOW realizat.

Astfel, conform analizei evoluției unităților deservite (SU), expuse în diagrama „Unitățile deservite pe parcursul anilor 2020 -2024”, pe perioada a 9 luni ale anului 2024 se constată o creștere de circa 51,4% comparativ cu perioada similară a anului 2023. Conform calculelor efectuate pentru anul 2024 se prognozează realizarea a circa 28 000 SU sau cu 50,8 % mai mult ca în anul 2023.

Unitățile deservite pe parcursul anilor 2020 -2024

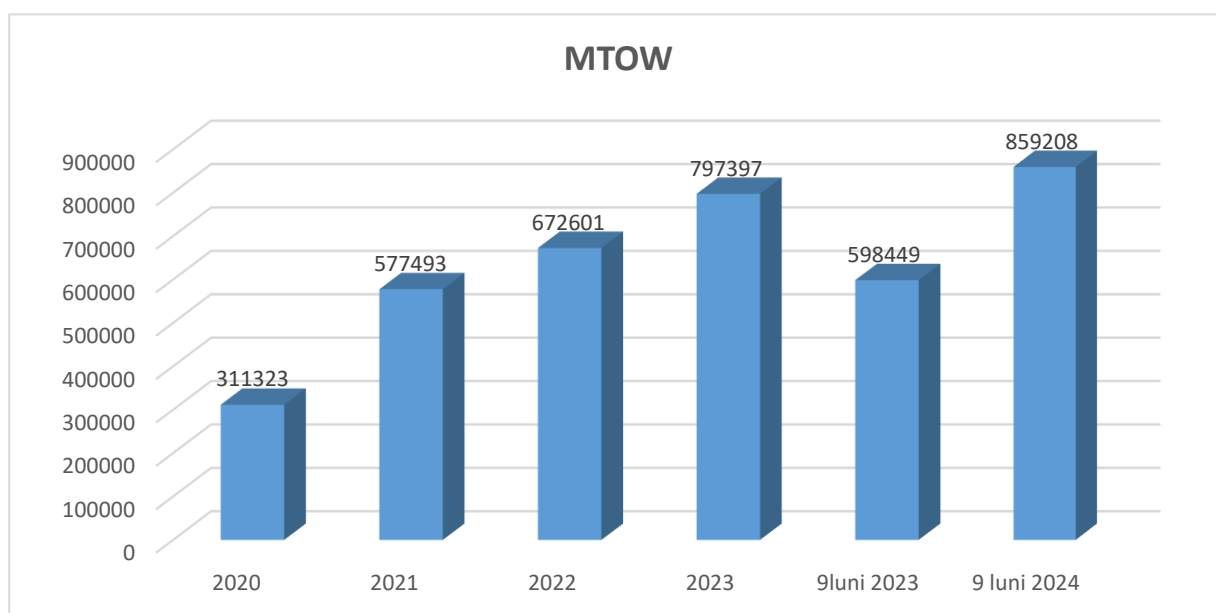

Pe parcursul anului 2024 unitățile deservite (SU) au avut o tendință de creștere lunară. Totodată, indicatorii realizați aferenți SU sunt inferiori față de indicatorii înregistrați în perioada de până la începerea războiului din Ucraina.

Pentru anul 2025 Î.S. „MoldATSA” propune drept bază pentru calcularea ratei unitare a tarifului de rută a unui număr de unități deservite în volum de **31 000 SU - calculele proprii ale Î.S. „MoldATSA”**, reieșind din volumul de trafic realizat pentru 9 luni ale anului 2024 și prognozele Departamentului Statistică EUROCONTROL - STATFOR.

De asemenea, MTOW care servește drept bază de tarifare pentru serviciile de navigație aeriană terminală a avut tendință de creștere. Pentru perioada a 9 luni ale anului 2024 valorile acestuia constituie 859208 cu 43,6 % mai mult ca în anul 2023.

Greutatea maximă de decolare pe parcursul anilor 2020 -2024

Pe parcursul anului 2024 indicatorul economic aferent MTOW al aeronavelor a avut o creștere lunară. La finele anului 2024 se estimează realizarea MTOW în volum de circa 1 145 000 tone. Drept bază pentru calcularea tarifului pentru navigație aeriană terminală pentru anul 2025 se propune volumul serviciilor terminale în mărime de **1 200 000 tone**.

Reieșind din datele prezentate, AAC consideră subestimată valorile indicatorului economic planificat aferent MTOW. Ținând cont de evoluția pozitivă a MTOW înregistrată pe parcursul anului se propune stabilirea unui volum de MTOW prognozat pentru anul 2025 de cel puțin cu 10% mai mult ca cel realizat în anul 2024 - **1 255 000 tone**.

3. Obiectivele urmărite și soluțiile propuse

3.1. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Printre **obiectivele de bază** urmărite este executarea prevederilor Acordului multilateral privind tarifele de rută aeriană, Hotărârii Parlamentului nr.97/1994 privind aderarea Republicii

Moldova la unele acte internaționale referitoare la aviația civilă internațională, în temeiul art. 40 alin. (5) din Codul aerian al Republicii Moldova nr. 301/2017, pct. 6 subpct.1) din Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 690/2017.

Proiectul înaintat prevede stabilirea tarifelor în următoarele mărimi:

- pentru serviciile de navigație aeriană de rută în mărime 4209,98 lei/unitate deservită (SU) sau echivalentul în 219,16 EUR/SU;
- pentru serviciile de navigație aeriană terminală în mărime de 7,11 EURO/MTOW.

3.2. Opțiunile alternative analizate și motivele pentru care acestea nu au fost luate în considerare

Opțiuni alternative nu au fost identificate de cât stabilirea mărimilor tarifelor pentru serviciile de navigație aeriană, asigurarea transparenței bazei de calcul a tarifelor în funcție de costuri și în privința repartizării costurilor între diferite servicii.

4. Analiza impactului de reglementare

4.1. Impactul asupra sectorului public

Tarifele de navigație aeriană reprezintă o sursă directă de venit pentru furnizorul de servicii de navigație aeriană – Î.S. „MoldATSA”, venituri care pot fi direcționate către modernizarea și dezvoltarea infrastructurii de navigație aeriană, respectiv și a aviației civile din Republica Moldova, asigurând funcționarea stabilă și performanța infrastructurii de navigație aeriană. Investițiile în modernizarea echipamentelor, extinderea capacității de gestionare a traficului aerian și îmbunătățirea serviciilor oferite pot contribui la creșterea eficienței. Stabilirea tarifelor de navigație aeriană cu respectarea principiilor de recuperare integrală a costurilor poate aduce multiple beneficii sectorului public, inclusiv creșterea veniturilor bugetare, îmbunătățirea infrastructurii, stimularea economiei, crearea de locuri de muncă și consolidarea siguranței și securității în transportul aerian.

Stabilirea unor tarife care nu acoperă costurile reale ale serviciilor poate duce la deficite bugetare, respectiv lipsa investițiilor în modernizarea sistemelor de navigație aeriană, afectând siguranța și calitatea serviciilor.

4.2. Impactul financiar și argumentarea costurilor estimative

Calculul tarifelor de navigație aeriană, de rută și terminală, sunt efectuate în corespundere cu ”Metodologia privind baza de calcul și aprobare a taxelor pentru serviciile aeroportuare și de navigație aeriană”, aprobată prin Hotărârea de Guvern nr. 476 din 20.04.2016 (*în continuare Metodologie*) și principiile adoptate de Statele Contractante ale Acordului Multilateral EUROCONTROL și anume ”Principii pentru Stabilirea Bazei de Cost pentru Tarifele de Rută și Calcularea Tarifelor Unitare”, expuse în Doc. EUROCONTROL nr. 20.60.01 (*în continuare Principii*) și a prevederilor generale

incluse în Doc. ICAO 9082 “Politicile OACI privind tarifele pentru aeroporturi și serviciile de navigație aeriană”, precum și Doc. ICAO 9161 “Manualul privind Economia Serviciilor de Navigație Aeriană”.

În corespundere cu prevederile Metodologiei și conform Principiilor calcularea tarifelor/ratelor unitare pentru serviciile de navigație aeriană, de rută și terminală, se efectuează în baza metodei de recuperare integrală a costurilor, necesare pentru furnizarea serviciilor de navigație aeriană.

Tarifele se vor calcula pentru anul ”N”, efectuat în baza costurilor preconizate și pe baza traficului aerian planificat a anului corespunzător.

Formula de bază, aplicabilă atât pentru tarifele de rută cât și pentru terminală:

$$\text{Rata Unitară (UR)} = \frac{\text{Costurile planificate } N}{\text{Traficul planificat } N}$$

În tabelele de mai jos se prezintă costurile determinate conform bazei de costuri pentru stabilirea tarifelor de navigație aeriană de rută pentru anul 2025, constituite din 5 capitole principale de cheltuieli:

Nr. d/o	Indicatori	
1.	Costuri de personal, inclusiv:	
	Fondul de remunerare	
	Contribuții privind asigurările sociale de stat	
2.	Costuri operaționale, total	
	din care: Cost operaționale	
	Taxa AAC supraveghere	
	Costuri Eurocontrol (acord bilateral)	
3.	Cotizații (costuri) Eurocontrol	
4.	Uzura (deprecierea)	
5.	Costul capitalului	
	Total costuri pentru stabilirea tarifelor, mii lei	
	Numărul unităților deservite SU/MTOW	
	Tarifele pentru serviciile de navigație aeriană	LEI
		EUR
	Rata de schimb	

Costuri conform bazei de cost pentru stabilirea mărimii tarifelor de navigație aeriană pentru anul 2025		
Total	En-Route	Terminală
186975	86307	100668
147225	68018	79207
39750	18289	21461
70847	24900	45947
47675	24900	22775
23052		23052
120		120
6147	6147	
23334	10395	12939
7045	2760	4285
294348	130509	163839
SU/MTOW	31000	1200000
tarif, MDL	4209,98	136,53
tarif, EUR	219,16	7,11
19,2100		

1. Tariful pentru serviciile de navigație aeriană de rută (RANC) pentru anul 2025:

$$T (ranc) = Ct (ranc) /SU = 130509 \text{ mii lei} / 31\text{mii SU} = \mathbf{4209,98 \text{ lei/SU}}$$

Unde:

- **Ct (ranc)** – costul total al serviciilor de navigație aeriană de rută planificat pentru anul 2025;
- **SU** – unități de serviciu planificate pentru anul 2025.

Tariful pentru serviciile de navigație aeriană de rută se stabilește în monedă națională. Calcularea plăților pentru serviciile de navigație ariană de rută se efectuează în monedă națională la rata medie lunară de schimb calculate de către Agenția „Reuters”, pe baza cotațiilor zilnice pentru luna anterioară celei în care se exercită zborul.

Astfel, echivalentul în euro = 4209,98 lei/SU/19,2100 lei = 219,16 Euro/SU (tarif național);

Tarif servicii de navigație aeriană de rută global = tarif de rută național + taxa administrativă Eurocontrol.

2. Tariful pentru serviciile de navigație aeriană terminală pentru anul 2025:

$$T (tanc) = Ct (tanc) /MTOW(\text{tone}) = (163839 \text{ mii lei} / 1200 \text{ mii tone})/19,2100 = \mathbf{7,11 \text{ euro/tn}}$$

la decolare;

Unde:

- **Ct (tn)** – costul total al serviciilor de navigație aeriană terminală planificat pentru anul 2025;

➤ **MTOW** – tonajul aeronavelor la decolare planificat pentru anul 2025.

Tariful pentru serviciile de navigație aeriană terminală se stabilește în EURO.

Conform situațiilor financiare pentru perioada de 9 luni ale anului 2024, prezentate de Î.S., „MoldATSA”, venitul din vânzări constituie 195 565.0 față de 134 854.3 mii lei perioada similară a anului precedent, înregistrând o creștere de 45.0%. Profitul net al perioadei de gestiune constituie +36 920.7 mii lei.

Conform datelor estimative efectuate de Î.S., „MoldATSA” la finele anului curent se prognozează obținerea unui profit net în mărime de 4 131 mii lei.

I. Venituri din prestarea serviciilor de navigație aeriană prognozate pentru anul 2025:

Conform calculelor estimative **pentru anul 2025 se prognozează un număr de unități deservite pe rută în volum de 31 000 SU și 1 200 000 tone (MTOW) pentru serviciile de navigație aeriană terminală.**

În conformitate cu calculele efectuate conform proiectului prezentat de Î.S. „MoldATSA” pentru anul 2025 veniturile întreprinderii se planifică în mărime de **294 348** mii lei din care:

- *veniturile din prestarea serviciilor de navigație de rută 130 509 mii lei;*
- *veniturile din prestarea serviciilor de navigație terminală 163 839 mii lei.*

Conform proiectului pentru anul 2025 veniturile prognozate din prestarea serviciilor de navigație de rută vor înregistra creștere de circa 26,4 față de veniturile prognozate pentru anul 2024 (în 2024 s-au prognozat venituri în mărime de 103 193 mii lei.)

Conform calculelor estimative pentru anul 2025 veniturile din prestarea serviciilor de navigație aeriană terminală vor constitui circa 163 839 mii lei. Comparativ cu perioada anului 2024 planificat constatăm o creștere de 19,9% din contul dinamicii pozitive estimate a indicatorilor de volum aferent tarifelor terminale.

II. Cheltuieli incluse în baza de cost a tarifelor pentru serviciile de navigație aeriană pentru anul 2025:

Pentru anul 2025, Î.S. „MoldATSA” estimează cheltuieli în total în mărime de 294 348 mii lei ce reprezintă o creștere de 23,1% față de plan 2024 din care:

- pentru formarea bazei de cost a tarifului pentru serviciile de navigație aeriană de rută 130509 mii lei;
- pentru formarea bazei de cost a tarifului pentru serviciile de navigație aeriană terminală 163839 mii lei.

Cota majoritară de 63,5% în componența cheltuielilor redistribuite pentru formarea tarifelor la serviciile de navigație aeriană pentru anul 2025 o reprezintă cheltuielile aferente **costurilor de personal**. Comparativ cu perioada planificată a anului 2024 costurile de personal au fost planificate cu o creștere de **20%** (de la 155813mii lei la 186975 mii lei). În prezent, la Î.S., „MoldATSA” activează

226 angajați. Pentru anul 2025 entitatea planifică angajarea a 10-12 controlori de trafic aerian și 10 angajați personal ATSEP (ingineri electroniști).

Cauza majorării acestui articol de cheltuieli este influențată de următorii factori: conformarea cerințelor Hotărârii de Guvern nr. 119/2023 privind numărul necesar de personal operațional pentru a asigura furnizarea serviciilor de navigație aeriană în condițiile de siguranță, eficiență, continuitate cu respectarea prevederilor Codului muncii – asigurarea regimului de muncă și odihnă (*Direcția Managementul Traficului Aerian; Direcția Tehnică; Direcția Managementul Informației Meteorologice; Serviciul Managementul Informației Aeronautice*) este planificată instruirea și angajarea a 10-12 Controlori de Trafic Aerian (CTA) (număr necesar de personal în ture pentru gestionarea stresului și stării de oboseală), angajarea și stagierea personalului electronist ATSEP (ingineri) (CNS, SAO, CT SDTA, AMHS) pentru asigurarea numărului necesar în ture (observații constatate în cadrul inspecției aeronautice CNS0124 nr. 1795 din 10.07.2024).

Pe parcursul anului este planificată trecerea în altă categorie de calificare a 11 CTA, de la categoria 2 la categoria 1; personalul direcției tehnice (3 specialiști) și direcției meteorologice (4 specialiști); eventualele majorări a salariilor de funcție în legătură cu majorarea salariului minim pe țară (pentru anul 2025 se preconizează stabilirea salariului minim pe țară (economie) în mărime de 5500 lei pe lună (2024 – 5000 lei)).

Costurile operaționale sunt prognozate pentru anul 2025 în sumă totală de 76995 mii lei fiind în **creștere cu circa 33%** față de costurile operaționale prognozate pentru anul 2024. Majorări cauzate de următorii factori:

- majorarea tarifelor la serviciile medicale din 01.07.2024 și majorarea numărului de CTA în legătură cu instruirea și angajarea încă a 10-12 CTA;
- majorarea costurilor privind verificarea anuală a echipamentului în legătură cu implementarea ILS 08 CAT. III, care necesită executarea serviciilor de verificare de 2 ori pe an, precum și planificarea proiectului de modernizare a sistemului VOR/DME pentru anul 2025;
- majorarea în legătură cu inițierea contractării serviciilor de deservire a sistemelor la care a expirat garanția: sistem de supraveghere MLAT (VAM/LAM); Mentenanță sistem Dirijare a traficului aerian (DTA) MAATS_MOD; Mentenanță Simulatorul DTA M_SIM;
- majorarea costurilor în legătură cu necesitatea instruirii personalului operațional (*Direcția Managementul Traficului Aerian; Direcția Tehnică; Direcția Managementul Informației Meteorologice; Serviciul Managementul Informației Aeronautice*) din care mai mult de jumătate de costuri sunt legate de instruirea personalului Direcției Managementul Traficului Aerian - 3556 mii lei, din care costuri de delegare legate de instruire 2660 mii lei, inclusiv costuri de instruire 1005 mii lei (HUM-OJTI-R, HUM-OJTI, HUM-CCA-R, HUM-CCA, HUM-SAU, ASM-NEST-B, ASM-NEST-ADV, curs limba engleză, etc);
- majorarea cotizației de membru a Republicii Moldova în cadrul EUROCONTROL (costuri Acordul Multilateral privind tarifele de rută) pentru anul 2025 – 6 147 mii lei, sumă stabilită în baza informației EUROCONTROL – 320 011 EUR ce reprezintă o creștere de 17,8% sau 48 267 EUR comparativ cu datele preliminare (271 744 EUR);
- majorarea plăților de supraveghere a condițiilor de certificare a serviciilor de navigație aeriană în sumă de 23 052 mii lei, determinată conform prevederilor stipulate la art.8 Codul Aerian Republicii Moldova, art. 1 din Hotărârea de Guvern nr.1.din 04.01.2013 (1 EURO pentru fiecare tonă metrică a aeronavelor la decolare (MTOW), care crește odată cu majorarea tonajului.

Deprecierea (uzura și amortizarea) – inclusă în baza de costuri constituie 23 334 mii lei sau cu 26,6% mai mult ca prognoza anului 2024. Amortizarea s-a majorat în rezultatul realizării proiectelor de modernizare a sistemelor și echipamentelor (AMHS - 91,5 mii euro; Senzori meteo- 178,3 mii euro; VCS - 595,6 mii euro; ILS 08 CAT-III - 1 mln.euro) precum și punerea în exploatare pe parcursul anului 2024 a altor mijloace fixe achiziționate și cele planificate pentru anul 2025, reevaluarea mijloacelor fixe, procedură efectuată odată la 5 ani conform politicii de contabilitate (ultima reevaluare 2019).

Costul capitalului este stabilit în mărime de 7045 mii lei din care: 2760 mii lei la serviciile de navigație aeriană de rută și 4285 mii lei la serviciile terminale. Se preconizează un șir de proiecte investiționale de modernizare a infrastructurii Î.S.,„MoldATSA”, inclusiv cele amânate din anul 2021.

În corespundere cu prevederile ”Principiilor pentru Stabilirea Bazei de Cost pentru Tarifele de Rută și Calcularea Tarifelor Unitare” (Doc EUROCONTROL nr. 20.60.01) anual, în cadrul ședinței Comitetului Lărgit pentru Tarifele de Rută EUROCONTROL se desfășoară consultarea tarifelor de navigație aeriană de rută cu reprezentanții utilizatorilor de navigație aeriană Organizația Internațională a Transportatorilor Aerieni (IATA), care s-a desfășurat în perioada 20-21 noiembrie 2024 în Bruxelles.

Reieșind din cele analizate, ținând cont de evoluția indicatorilor de volum care servesc drept bază pentru tarifare, analiza prognozei veniturilor efective care urmează a fi obținute în anul 2025 se propune următoarele tarife:

- Stabilirea tarifului pentru serviciile de navigație aeriană de rută „en-route” pentru anul 2025 în mărime de 4209,98 lei/SU, echivalentul în Euro 219,16 EUR/SU;
- Stabilirea mărimii tarifului pentru serviciile de navigație aeriană terminală în mărime de 7,11 Euro/MTOW.

Implementarea acestui proiect nu necesită alocarea resurselor financiare suplimentare de la bugetul de stat.

4.3. Impactul asupra sectorului privat

Principii Generale de stabilire a ratelor unitare.

Calculule prezentate efectuate în corespundere cu ”Metodologia privind baza de calcul și aprobare a taxelor pentru serviciile aeroportuare și de navigație aeriană” aprobată prin Hotărârea de Guvern nr. 476 din 20.04.2016 (Metodologie) și principiile adoptate de Statele Contractante ale Acordului Multilateral EUROCONTROL și anume ”Principii pentru Stabilirea Bazei de Cost pentru Tarifele de Rută și Calcularea Tarifelor Unitare” (Principii) expuse în Doc EUROCONTROL nr. 20.60.01 (în continuare Principii) și a prevederilor generale incluse în Doc ICAO 9082 “Politicile OACI privind tarifele pentru aeroporturile și serviciile de navigație aeriană” precum și Doc ICAO 9161 “Manualul privind Economia Serviciilor de Navigație Aeriană”.

Rata unitară pentru serviciile de navigație aeriană de rută se stabilește în monedă națională iar facturarea serviciilor prestate Companiilor Aeriene are loc în Euro conform Principiilor.

Astfel, Oficiul Central de Colectare a Redevențelor de Rută (CRCO) EUROCONTROL a stabilit cursul valutar MDL/EUR în valoare de 19,2100 lei.

În corespundere cu Principiile (par.1.3.1) tarifele de rută sunt calculate pentru anul n+1 pe baza costurilor estimate și pe baza traficului estimat din acel an. Iar pentru a se asigura că doar costurile reale

ale serviciilor sunt în final recuperate se aplică mecanismul de modificare. Acest mecanism de modificare, conform (par. 3.2.2 Principii) prevede că deficitele sau excedentele de recuperare rezultate din diferența dintre venituri și costuri vor fi realizate și incluse în baza de cost a anului "n+1". Astfel excedentul obținut pentru anul 2023 în valoare de 33 044 mii lei urmare mijloacelor primite din fondul de solidaritate (51 430 mii lei) va fi repartizat începând din anul 2026, ținând cont de soldul anilor precedenți.

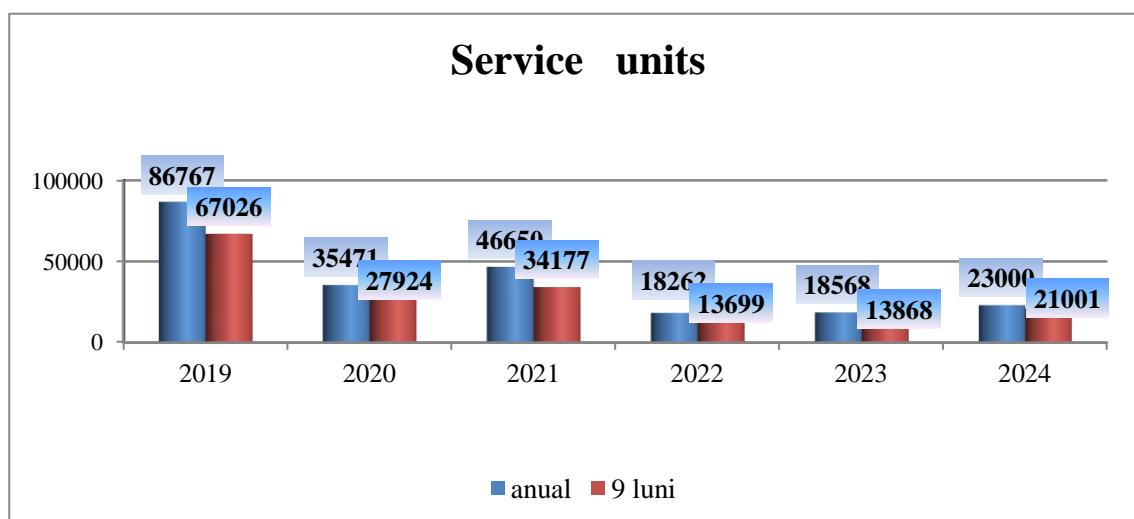
Conform prognozelor elaborate și prezentate de către Departamentul de Statistică al Eurocontrolului STATFOR în luna octombrie a anului curent, pentru Republica Moldova avem următoarele previziuni pentru traficul de rută:

		2019 A	2020 A	2021 A	2022 A	2023 A	2024 P	2025 P	2026 P	2027 P	2028 P	2029 P	2030 P
Unități de servicii (SU)	H i g h						29000	41000	44000	47000	50000	52000	55000
	B a s e	86767	35500	46667	18262	18569	27000	32000	33000	34000	36000	37000	39000
	L o w						25000	23000	23000	24000	24000	24000	25000

Pentru anul 2024, numărul unităților de servicii planificat la capitolul servicii de navigație aeriană de rută a fost menținut la nivelul planului anului 2023 - 23000 SU.

Volumul de trafic realizat la capitolul servicii de navigație aeriană de rută pentru 9 luni ale anului 2024 constituie 20908 SU, ce reprezintă o depășire de 20 % față de plan, iar comparativ cu perioadele anilor precedenți situația este următoarea: 2023 +53%; 2022 +54%; 2021 -39%; 2020 -25%; 2019 -69%.

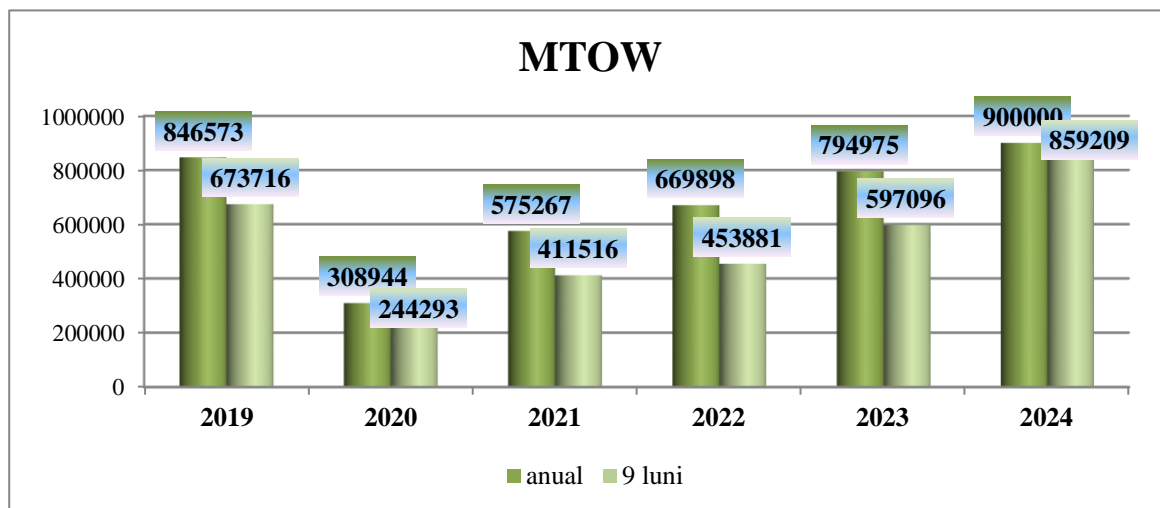
În figura de mai jos se prezintă evoluția unităților de servicii în raport cu anii precedenți.

Astfel, reieșind din volumul de trafic realizat pentru 9 luni ale anului 2024 și prognozele STATFOR, precum și ținând cont de incertitudinea privind evoluția războiului pentru anul 2025 se propune prognoza unităților de servicii în volum de **31000 SU**.

La capitolul servicii de navigație aeriană terminală pentru anul 2024 s-au planificat 900000 tone. Volumul realizat la capitolul servicii terminală pentru 9 luni ale anului curent constituie 856702 MTOW, depășind planul cu 25,7 % (681510 tone). În ce privește realizarea comparativ cu anii precedenți situația este următoarea: 2023 +43%; 2022 +89%; 2021 +108%; 2020 +251%; 2019 +28%.

În figura de mai jos se prezintă evoluția MTOW în raport cu anii precedenți.

Prin urmare, reieșind din analiza datelor efective pentru 9 luni ale anului 2024, precum și statistica anilor precedenți, dar în același timp pentru o prognozare mai prudentă s-a luat în considerație incertitudinea războiului din țara vecină, la capitolul servicii de navigație aeriană terminală pentru anul 2025 se propune prognoza MTOW în valoare de **1200000 tone**.

Calculul bazei de costuri

În corespundere cu prevederile actelor normative naționale și internaționale, Î.S. „MoldATSA” în calitate de furnizor al serviciilor de navigație aeriană, indiferent de volumul traficului aerian, are obligația menținerii continuității furnizării serviciilor de navigație aeriană, în condiții de siguranță, fiabilitate, calitate a serviciilor prestate, prin menținerea și dezvoltarea echipamentelor și sistemelor, dezvoltarea și susținerea factorului cel mai important - personalul.

Baza de cost pentru anul 2025 este stabilită în mărime de **294 348 mii lei** în baza structurii de cheltuieli existente, stabilite în baza statisticii datelor efective pentru ultimii ani și reieșind din necesitățile întreprinderii pentru furnizarea serviciilor de navigație aeriană pentru anul 2025.

Costurile pentru serviciile de navigație aeriană de rută sunt stabilite în mărime de **130 509 mii lei**, iar costurile pentru serviciile de navigație aeriană terminală sunt stabilite în mărime de **163 839 mii lei**.

Costuri

Costurile incluse în baza de cost sunt repartizate pe tipuri de cost conform Metodologiei și Principiilor:

1. Cheltuieli (costuri) cu personalul includ toate sumele calculate (îndreptate) către plată sub formă de salarii din fondul de salarizare, contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii. Pentru anul 2025 acestea sunt stabilite în sumă totală de **186 975 mii lei**, din care **147 224 mii lei** constituie costurile de remunerare a salariaților și **39 751 mii lei** reprezintă contribuțiile de asigurări sociale de stat obligatorii. Fondul de remunerare este stabilit reieșind din componența numerică a personalului (efectivul de personal) conform structurii existente. Fondul de remunerare este calculat în baza sistemului de salarizare stabilit pe întreprindere, ce cuprinde salariul de bază, salariul suplimentar și alte plăți compensatorii și de stimulare, precum și achitarea plăților conform contractului colectiv de muncă (CCM) în legătură cu pensionarea angajaților, care au atins limita de vârstă, conform prevederilor Codului muncii (art. 85 y¹), alte plăți stabilite conform prevederilor Regulamentului de remunerare pe întreprindere, CCM și legislației, ținând cont de inflație. Astfel, costurile de personal s-au majorat comparativ cu cele planificate pentru anul 2024 (155 813,0 mii lei) cu 20 %.

Majorarea este cauzată de următorii factori:

➤ Conformarea cu cerințele Regulamentului privind stabilirea cerințelor și procedurilor administrative pentru furnizorii de management al traficului aerian și serviciilor de navigație aeriană, aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 119/2023 în partea ce se referă la respectarea cerințelor față de personalul operațional (număr necesar de personal în ture) pentru a asigura furnizarea serviciilor de navigație aeriană în condiții de siguranță, eficiență, continuitate cu respectarea prevederilor Codului muncii – asigurarea regimului de muncă și odihnă (*Direcția Managementul Traficului Aerian; Direcția Tehnică; Direcția Managementul Informației Meteorologice; Serviciul Managementul Informației Aeronautice*). Întru asigurarea numărului necesar de Controlori Trafic Aerian în ture, precum și conform deciziei Consiliului de Administrație, pentru următorii 3 ani este planificată instruirea a câte 10 CTA în cadrul centrului de instruire Î.S. „MoldATSA”. Astfel pentru anul 2025 s-a luat în calcul instruirea și angajarea a 10-12 CTA.

➤ La fel, odată cu punerea în aplicare a Hotărârii de Guvern nr. 119/2023 pe parcursul anului 2025 sunt planificate un șir de acțiuni ce vizează personalul electronist ATSEP (Air Traffic Safety Electronics Personnel), una din care prevede ajustarea și completarea numărului de personal (cca 10 ingineri) în cadrul direcției tehnice (Comunicație Navigație Supraveghere (CNS), Secția Administrare Operativă, Centrul Tehnic Sisteme de Dirijare a Traficului Aerian, AMHS (Aeronautical Message Handling System) pentru a asigura numărul necesar în ture (observații constatate în cadrul inspecției aeronautice CNS0124 nr. 1795 din 10.07.2024).

➤ De asemenea, pe parcursul anului se planifică trecerea în altă categorie de calificare a 11 CTA, de la categoria 2 la categoria 1; personalul direcției tehnice (3 pers.) și direcției meteorologice (4 pers.).

➤ Majorarea salariului minim pe țară: pentru anul 2025 se preconizează stabilirea salariului minim pe țară (economie) în mărime de 5500 lei pe lună (2024 – 5000 lei); Remunerarea angajaților Î.S. „MoldATSA” este reglementată și se efectuează în baza Contractelor individuale de muncă (CIM) și Contractului colectiv de muncă (CCM), Regulamentului de remunerare (elaborat în baza Codului Muncii, Legii Salarizării nr. 847/2002, Hotărârii de Guvern nr. 743/2002) și alte acte normative ce se referă la salarizare, existente în cadrul întreprinderii, coordonate cu organele sindicale ale întreprinderii și aprobate de către Consiliul de Administrație (CAAd).

2. Cheltuielile (costurile) operaționale în sumă totală de **76 995 mii lei** includ costurile suportate în procesul de achiziționare a mărfurilor și serviciilor, utilizate la furnizarea serviciilor de navigație aeriană reieșind din necesitățile întreprinderii pentru asigurarea continuității serviciilor și menținerea fiabilității sistemelor și echipamentelor, asigurarea și dotarea tehnică a locurilor de muncă conform normelor sănătății și protecției muncii, protecției civile și anti incendiare (piese de schimb, reparația echipamentului, servicii de mentenanță a sistemelor și softurilor, instruirea personalului (operațional) etc.).

3. Cheltuielile (costurile) materiale sunt estimate în sumă totală de 5 151 mii lei, preconizate achiziționării pieselor de schimb pentru echipamente și sistemele operaționale, achiziționarea energiei electrice, combustibil, OMVSD, alte materiale și consumabile.

4. Cheltuielile aferente serviciilor prestate de terți constituie 21 669 mii lei . Consumurile și cheltuielile aferente serviciilor prestate de terți sunt definite pe baza structurii existente a lucrărilor executate și costurilor acestora.

➤ Costurile de comunicații, inclusiv arenda rețelelor de comunicații sunt determinate în baza contractelor existente (arenda canalelor de comunicații; telefonie fixă și mobilă; intranet, internet și transfer date) și constituie 670 mii lei.

➤ Serviciile de deservire tehnică a mijloacelor fixe în mărime de 425 mii lei sunt determinate în baza contractelor de deservire tehnică a mijloacelor fixe conform planurilor înaintate de către subdiviziuni.

➤ Costurile pentru reparația curentă a mijloacelor fixe sunt estimate în valoare de 2622 mii lei reieșind din necesitățile pentru reparația echipamentului destinat deservirii traficului aerian (mijloacelor de radionavigație, radiolocație, comunicație, meteorologice, echipament radio-electronic și altor mijloace fixe, bunuri ale întreprinderii (clădiri și încăperi).

➤ Servicii medicale în valoare totală de 450 mii lei reprezintă cheltuielile întreprinderii necesare pentru expertiza medicală a controlorilor de trafic aerian, ținând cont de solicitarea de majorare a tarifului pentru expertiza CTA parvenită din partea centrului aeronautic de medicină, precum și majorarea tarifelor la serviciile de examinare medicală obligatorie a personalului supus factorilor de risc conform prevederilor Codului Muncii nr. 154/2003 și Hotărârii de Guvern nr. 1079/2023 cu privire la examenele medicale profilactice obligatorii ale lucrătorilor, precum și majorarea numărului de CTA cu 7 persoane noi angajate în anul 2024 după finalizarea cursurilor de CTA și totodată inițierea procesului de instruire pentru formarea încă a 10-12 CTA.

➤ Cheltuielile (costurile) pentru testarea și verificarea din zbor a echipamentelor de navigație aeriană (ILS, DVOR/DME) constituie 1268 mii lei (65 mii EUR) fiind estimate reieșind din necesitatea verificării anuale a echipamentului, inclusiv verificarea de 2 ori pe an a sistemului ILS 08 (CAT 3).

➤ Cheltuielile (costurile) anuale de mentenanță a programelor (softurilor) utilizate de către întreprindere constituie 9 053 mii lei fiind estimată o majorare de 2 ori comparativ cu cele planificate pentru anul curent (4 152 mii lei). Majorarea este cauzată de includerea mentenanței sistemelor la care expiră termenul de garanție (sistem DTA MAATS MOD și Simulator DTA M SIM), mentenanța sistemelor MLAT(WAM/LAM).

➤ Validarea procedurilor de zbor instrumental în valoare de 5 000 mii lei, servicii care se efectuează o dată la 5 ani, a fost transferată din anul 2024 pentru anul 2025.

➤ Alte servicii sunt estimate reieșind din cheltuielile efective ale anilor precedenți, necesitățile curente și viitoare ale întreprinderii.

5. Capitolul "Alte cheltuieli operaționale" sunt estimate în sumă de 50 174 mii lei, din care:

➤ Cheltuielile pentru instruire și deplasări au fost estimate în sumă de 6 000 mii lei, în legătură cu necesitatea instruirii personalului operațional din care mai mult de jumătate de costuri sunt legate de instruirea personalului Direcției Managementul Traficului Aerian - 3556 mii lei, din care costuri de delegare legate de instruire 2660 mii lei, inclusiv costuri de instruire 1005 mii lei (HUM-OJTI-R, HUM-OJTI, HUM-CCA-R, HUM-CCA, HUM-SAU, ASM-NEST-B, ASM-NEST-ADV, curs limba engleză etc.

➤ Cheltuieli de asigurare prognozate în sumă de 3 059 mii lei, includ toate cheltuielile legate de asigurare, inclusiv asigurarea obligatorie față de terți a serviciilor de navigație aeriană – 3 000 mii lei (suma este stabilită la nivelul anului curent).

➤ Cheltuielile pentru arenda operațională - 625 mii lei anual, ce reprezintă închirierea spațiului în Aeroportul Internațional Cahul (29,0 m²), arenda încăperilor cu suprafața totală de 173,00 m² (et. I și et. II) de la "Serviciul Special pentru Influențe Active asupra Proceselor Hidrometeorologice" o parte a clădirii PDC, care se află în gestiunea Ministerului Agriculturii, locațiunea încăperilor în Aeroportul internațional Mărculești (66,0) m² și folosirea spațiilor tehnologice unde este instalat sistemul de supraveghere WAM (pe teritoriul Republicii Moldova) pentru anul 2025.

➤ Datoria debitoare a companiilor aeriene conform informației EUROCONTROL (provizion pentru creanțele EUROCONTROL) - 4 000 mii lei.

➤ Alte cheltuieli în sumă de 5 680 mii lei – achiziția licențelor anuale (licențe antivirus, e-mail, meteo, etc.), includerea acordării tichetelor de masă și alte beneficii la solicitarea sindicatelor întreprinderii și alte cheltuieli.

De asemenea, din acest capitol fac parte și alte costuri (plăți) obligatorii ce nu sunt controlate de furnizorul de servicii de navigație aeriană, dar cad sub influența instituțiilor de stat și internaționale, cum ar fi:

Cotizația de membru a Republicii Moldova în cadrul EUROCONTROL (costuri conform Acordului Multilateral privind tarifele de rută) pentru anul 2025 – 6 147 mii lei, sumă stabilită în baza informației EUROCONTROL – 320 011 EUR ce reprezintă o creștere de 17,8% sau 48 267 EUR comparativ cu datele preliminare (271 744 EUR);

➤ Costurile EUROCONTROL în baza Acordului Bilateral privind tarifele terminală, în mărime stabilită conform prevederilor acordului bilateral pentru administrarea taxelor de terminală (6.000 euro anual) - 120 mii lei;

➤ Plata pentru supravegherea menținerii condițiilor de certificare a serviciilor de navigație aeriană în sumă de 23 052 mii lei, determinată conform prevederilor stipulate la art.8 din Codul aerian

Republicii Moldova nr. 301/2017, art. 1 din Hotărârea de Guvern. nr.1/2013 - 1 EURO pentru fiecare tonă metrică a aeronavelor la decolare (MTOW).

3. Costurile aferente amortizării mijloacelor fixe pentru anul 2025 în sumă de **23 334 mii lei**. Amortizarea este calculată reieșind din costurile mijloacelor fixe la situația 30.09.2024, ținând cont de scoaterea din funcțiune a unor mijloace fixe uzate și/sau neutilizate în procesul tehnologic, precum și punerea în funcțiune a mijloacelor fixe urmare realizării proiectelor și achizițiilor de bunuri și alte active prevăzute conform planului de investiții pentru anul 2024-2025 (după caz în dependență de situația financiară) și reevaluarea mijloacelor fixe efectuat în anul curent, procedură efectuată o dată la 5 ani. Metodă de amortizare a mijloacelor fixe - metoda liniară. Procentele utilizate la calcularea cheltuielilor de amortizare se stabilesc în corespundere cu Catalogul mijloacelor fixe și activelor nemateriale aprobate conform Hotărârea de Guvern nr. 941/2020.

4. Costul capitalului în valoare de **7 045 mii lei**

În acest context, reieșind din costurile prezentate în baza de cost și traficul preconizat pentru anul 2025 și conform metodei aplicate la calcularea tarifelor Metodologiei și Principiilor, metoda costurilor integrale, pentru anul 2025 se estimează următoarele tarife:

- pentru serviciile de navigație aeriană de rută „en-route” - **4209,98 lei/SU**, echivalentul în Euro **219,16 EUR/SU**, reieșind din cursul (1 EUR= 19,2100 MDL); și
- pentru serviciile de navigație aeriană terminală – **7,11 Euro/MTOW** pentru fiecare tonă a aeronavei ce efectuează zboruri din aeroporturile internaționale ale Republicii Moldova.

4.4. Impactul social

În calitate de furnizor al serviciilor de navigație aeriană, indiferent de volumul traficului aerian Î.S. „MoldATSA” are obligația menținerii continuității furnizării serviciilor de navigație aeriană în condiții de siguranță, fiabilitate, calitate a serviciilor prestate, prin menținerea și dezvoltarea echipamentelor și sistemelor conform cerințelor și procedurilor OACI. Astfel, susținerea financiară pentru activitatea performantă a furnizorului serviciilor de navigație aeriană este un factor esențial, cu impact social pozitiv și de durată pentru siguranța pasagerilor.

4.4.1. Impactul asupra datelor cu caracter personal

În procesul de implementare și executare a proiectului de act normativ prelucrarea datelor cu caracter personal se va face strict prin asigurarea protecției drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei fizice cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal conform Legii nr. 133/2011 privind protecția datelor cu caracter personal.

4.4.2. Impactul asupra echității și egalității de gen

Stabilirea mărimii tarifelor pentru serviciile de navigație aeriană nu are impact asupra echității și egalității de gen.

4.5. Impactul asupra mediului

Aprobarea mărimii tarifelor pentru serviciile de navigație aeriană nu include prevederi cu impact asupra mediului.

4.6. Alte impacturi și informații relevante

Alte impacturi nu au fost identificate.

5. Compatibilitatea proiectului actului normativ cu legislația UE

5.1. Măsuri normative necesare pentru transpunerea actelor juridice ale UE în legislația națională

Proiectul nu transpune careva prevederi comunitare (UE) și nu cade sub incidența angajamentelor asumate de către Republica Moldova prin prisma semnării Acordului privind spațiul aerian comun dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană și statele sale membre, semnat la Bruxelles la 26 iunie 2012 (ratificat prin Legea nr.292/2012).

5.2. Măsuri normative care urmăresc crearea cadrului juridic intern necesar pentru implementarea legislației UE

Proiectul nu urmărește crearea cadrului juridic intern pentru implementarea legislației UE, dar se propune asigurarea recuperării complete a cheltuielilor legate de furnizarea serviciilor de navigație aeriană, precum și în baza cerințelor documentelor OACI Doc. 9082 „Politica OACI în domeniul taxelor aeroportuare și pentru serviciile de navigație aeriană” și Doc. ICAO 9161 “Manualul privind Economia Serviciilor de Navigație Aeriană”.

6. Avizarea și consultarea publică a proiectului actului normativ

În conformitate cu prevederile Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative, în cadrul procesului de consultate și avizare se propune implicarea autorităților publice interesate și instituțiilor publice și private vizate, și anume:

- Î.S. „MoldATSA”;
- Autoritatea Aeronautică Civilă;
- Operatorii aerieni.

În scopul respectării prevederilor Legii nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, proiectul poate fi accesat pe pagina web oficială a Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale (compartimentul „Transparența”, directoriul Transparență decizională/Anunțuri privind consultările

publice”) și pe portalul guvernamental particip.gov.md, la adresa electronică - https://particip.gov.md/ro/document/stages/*/13606.

Informația privind rezultatele avizării a fost inclusă în Sinteza proiectului.

7. Concluziile expertizelor

Proiectul este remis către autoritățile publice responsabile conform Legii nr.100/2017 cu privire la actele normative. Concluziile expertizelor vor fi incluse în Nota de fundamentare la proiectul de Ordin. Astfel, în cadrul procesului de elaborare a proiectului vor fi incluse următoarele constatări:

a) Constatările expertizei de compatibilitate

Proiectul Ordinului nu cade sub incidența actelor normative necesare a fi supus expertizei de compatibilitate cu legislația UE în conformitate cu prevederile art. 35 din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative.

Proiectului constituie îndeplinirea obligațiilor care decurg din calitatea de membru a Republicii Moldova la EUROCONTROL.

b) Constatările expertizei anticorupție

Conform prevederilor art.36, alin. (5) din Legea nr.100/2017 cu privire la actele normative și în conformitate cu prevederile Metodologiei de efectuare a expertizei anticorupție a proiectelor de acte normative departamentale, aprobată prin Hotărârea Colegiului Centrului Național Anticorupție nr.6/2017, cu modificările ulterioare, stabilirea tarifelor la serviciile de navigație aeriană pentru anul 2025 constituie îndeplinirea obligațiilor în calitate de membru cu drepturi depline la EUROCONTROL, înființată în temeiul Convenției internaționale EUROCONTROL privind cooperarea pentru siguranța navigației aeriene din 13 decembrie 1960 și intrată în vigoare la 1 martie 1963.

În cadrul procesului de elaborare a proiectului au fost respectate prevederile legale cu privire la transparența în procesul decizional.

În consecință, menționăm că, proiectul nu conține factori de risc care să genereze apariția riscurilor de corupție.

c) Constatările expertizei juridice

Proiectul a fost supus expertizei juridice în conformitate cu prevederile art. 37 din Legea nr.100/2017 cu privire la actele normative.

Concluziile expertizei au fost incluse în Sinteza obiecțiilor și propunerilor/recomandărilor urmare recepționării raportului de expertiză juridică.

8. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ existent

Proiectul elaborat se încadrează în cadrul normativ în vigoare, iar aprobarea acestuia nu va genera ca consecință necesitatea amendării altor acte normative.

9. Măsurile necesare pentru implementarea prevederilor proiectului actului normativ

Reieșind din analiza evoluției indicatorilor de volum care servesc drept bază pentru tarifare, **în concluzie**, pentru anul 2025 se propune următoarele mărimi la tarifele serviciilor de navigație aeriană:

1. Stabilirea tarifului pentru serviciile de navigație aeriană de rută „en-route” pentru anul 2025 în mărime de 4209,98 lei/SU, echivalentul în Euro 219,16 EUR/SU;
2. Stabilirea tarifului pentru serviciile de navigație aeriană terminală în mărime de 7,11 Euro/MTOW.

Secretar general

Angela ȚURCANU